

Ve škole trochu o něčem jiném

Lucie Blažková

OBSAH

Probuzením den začíná
Mohou, ale nemusí
Mohou a možná i chtějí
Charta nenásilí
Ano i Ne a taky Nevím
Cestou po schodech den končí

Na jaře minulého roku se zrodila myšlenka o „Chartě nenásilí“. V té době na pražských základních školách probíhal výzkum Bílého kruhu bezpečí. Děti byly dotazovány na své zážitky ze školního prostředí, zodpovídaly otázky zaměřené na kamarádství, přátele nebo na druhé straně na násilí ve třídách. Vše probíhalo dle přesně vymezených pokynů, děti na otázky odpovídaly písemně.

S myšlenkou „Charty nenásilí“ přišla větší volnost - pro děti i pro nás, kteří jsme se na celé věci začali podílet. „Charta nenásilí“ se postupně začala označovat prostě jako smlouva.

Já osobně jsem celou věc od začátku vnímala jako pokus, experiment. Zajímalo mě, s jakými reakcemi se setkám, zda alespoň něco najde půdu úrodnou.

Smlouvy se měly stát jakýmsi pozvolným pokračováním předcházejících výzkumů. Pokračováním, které budou mít v rukách děti a zároveň bude vše založené na jejich rozhodnutí.

Na každou třídu jsme si vymezili jednu vyučovací hodinu

a jednu další kratší návštěvu, zhruba po měsíční lhůtě.

Na následujících stránkách popisuji dvě hodiny ve dvou třídách. Třídy jsou sestaveny z velkého množství hlasů. Vyprávění se snažím vést tak, aby co nejdříve přiblížilo atmosféru ve třídách. Do lavic těchto dvou tříd jsem posadila žáky z deseti tříd skutečných. Žáky 5. a 6. ročníků dvou pražských základních škol.

V kapitole „Mohou, ale nemusí“ se setkáte se třídou rozdováděnou, zastoupeny budou provokující a překřikující hlasy chlapecké a stydlivé hlasy dívčí.

Další kapitola „Mohou a možná i chtějí“ je věnována třídám vyprávějším, přemýšlivým a uspořádaným.

Vaše čtenářská pouť dospěje ku kapitole „Ano i ne a taky nevím“. Zde se dozvíte, ve formě neučesané, co samotné děti o tom všem vypověděly. Já si dovoluji jen malé dodatky, které chtějí tu upřesnit a tu jsou pouhou asociací.

Na samý závěr si dovoluji malé ohlédnutí, a to v kapitole „Cestou po schodech den končí“.

A může začít vaše cesta k dětským myslím.

PROBUZENÍM DEN ZAČÍNÁ

Slunce se zlehka vyhouplo nad betonové Jižní Město. I hned se začalo přikrašlovat v ranních červánkách. Poštolky ve XIV. patře protáhly svá ospalá křídla a hladově se odrazily od parapetu okna. Přímou doprostřed ranní inverze. Na zastávku pod okny dorazil přeplněný autobus a kola našťvaně hvízdla na několik spících v těch oknech nad zastávkou.

V tu chvíli se probudil i můj nikdy neodpočívající budík a vyslal několik nepříjemných tónů, které zabubnovaly na mé ušní bubínky. A tak nastalo probuzení. Dávám příkaz k otevření očí, ale povede se to jen oku pravému. Levému pomáhám rukou a tak zaplaším poslední zbytky tichých snů.

I přes očekávání něčeho zajímavého v tomto dni se mi z mého vyhrátého lože nechce. Ale stačí jen letmý pohled na mého stále tikajícího přítele a zjišťuji, že již není úniku. Musím vstát. Vykonávám vše, co každý slušný člověk ráno vykoná a doplňuji to přemýšlením, jaké dnes zvolím barvy svého šatu. Zelenou odmítám, je to barva falše a stejně v tom ladění nic nemám. Tímto způsobem jsem donucena vynechat další stovku barev a mohu se věnovat těm, které vidím ve své staré skříni. Dveře této skříně mě pozdraví neobvykle táhle. Dovoluje mi tím ponořit se do jejích tajů a zákoutí. Pro dnešní den si vybírám šat barev nedráždivých, nemohu si dovolit žáky znejistit, znepokojit ani nezaujmout. Sázím na červenou cestu.

Několik posledních poznámek napsaných tužkou na papír a všechno může začít.

Autobus se kolíbá, drnčí, vrčí a skáče. A my s ním a v něm. Myšlenky jakoby se chytly tohoto rytmu a skáčou jedna přes druhou, navzájem se prolínají a jedna druhou vyvrací: „*Kolega dnes určitě zaspí. Ty třídy budou zase moc velké a děti mě budou špatně slyšet. Zase tam bude takové dítě, které bude mít ke každé věci své přřpovídky a já se budu muset tvářit, že se mi to nelíbí a zatím mi to bude k smíchu. Co budeme dělat, když to děti nezaujme. Ještě se to nikdy nestalo. Vždycky se někdo takový najde. Proč by to mělo pohořet zrovna dnes. Proč se to nedá udělat jinak než neustálým obtěžováním vyučujících. Jsme taková žrouti hodin. Jsme dost troufalý. Takový pokus, výzkum dnešních školních dětí...*“

Kolega jako obvykle na místě již byl, jak je jeho dobrým zvykem.

Naše škola je již před námi. Stačí vejít.

MOHOU, ALE NEMUSÍ

Vcházíme do školy. Obrovská a těžká vrata nás oddělují od venkovního světa a my se ocitáme uprostřed stěn dětských kreseb, které byly stvořeny tu z radosti, tu z donucení. Je to tu barevně veselá a upovídaně ukřičená.

Několik schodů po kterých jdeme již po několikáté a klepáme na dveře s cedulkou zástupce ředitele. Jsme přivítání známým úsměvem.

Po několika slovech jsme vedeni ke třídě, kterou jsme si pro dnešní den vybrali. Před dveřmi známý obličej a s výkřikem: „*Oni mě šikanizují...*“ prudce vbíhá do třídy. Ohlížím se na naši průvodkyni: „*Zdá se, že si nás pamatují.*“

Zvonění nás vtáhne do místnosti plné dětí, je jich tu oprav-

du požehaně. Chumel dětských rukou a nohou se pod přísným pohledem našeho strážného anděla začíná rozplétat a lavice se zaplňují. Několik hřejivých slov z plna hrdla a děti stojí v pozoru, ve kterém je jim sděleno, že jsme je opět přišli navštívit. Poté jsme naši průvodkyni opuštění a tak zanechání napospas naší „přirozené autoritě“.

Usazujeme děti tak, aby ti ze vzdálených lavic nám byli blíže a tím se nám podaří vytvořit chumel nemálo podobný tomu přestávkovému. Když si ozvěna přestane pohrávat se skřípěním a úpěním židlí, a poté, co utichnou i dětské hlasy, dáváme v plen náš návrh na průběh nastávající hodiny. Děti se radují z toho, že pro tuto hodinu vyučování padá a právě v tu chvíli, když jejich radost stoupá k samým výšinám, vpadáme žákům do týla s otázkou: Jak by měl vypadat správný žák? Na odpověď nemusíme čekat dlouho. Výkřiky různých podob se ozývají ze všech stran: „*Žák by měl slušně vypadat.*“ oznamuje nám dívčí hlas odněkud z prava.

Dívka je hned překřičena chlapcem velice krátkého střihu: „*Měl by to být skinhead!*“ Jeho posed a úsměv za lavicí prozrazují, jak silně je nad věcí.

Vzápětí se se syčením vymrštlí jedna ruka a pak následuje výkřik: „*Já vím, neměli bychom žalovat.*“

Odněkud se ozve: „*Brát ohled a tolerovat to, co říká učitel.*“

Chlapci z první řady se dá z tváře vyčíst, že taky dostal nápad. A když se na něj zadívám, tak nám ho všem také hned sděluje: „*Žák by měl vypadat slušně...*“

Děti se mu sice zasmějí, ale přeci je to jen podnět k další rychlé odpovědi: „*Měl by mít nohy na stole.*“ Třídou opět zaznívá smích, někteří si oťukávají svá čela, jiní své hlavy jemně oplácávají tak, aby se příliš neporanili.

Jeden chlapec šahá rozmáchlým gestem do svých úst a od zubu pomalu a soustředěně vytahuje žvýkačku na délku celé paže. S lehkostí profesionála ji namotává na prst, opět strká do pusy a ležerně prohazuje: „*Měl by žvejkat žvejkačku.*“

To už se ale několik dívek dává dohromady a dohaduje se o tom, jak by je neměli kluci mlátiti. A je tu zase překřikování, oblíbené to hrátky většiny žáků.

Po mírném zklidnění opakujeme opět původní otázku o správném žákovi. Zdá se, že děti začínají brát věc o něco vážněji. Odpovědi jsou sice i nadále komentovány různými poznámkami, ale přeci jen se dostáváme více k jádru věci.

Začínají se ozývat odpovědi jako: „*Být spravedlivý. Nechodit za školu.*“

Někdo přidává k dobrému: „*Nelhat.*“

Ze zadních řad se ozvalo: „*Neměl by otravovat a buzerovat!*“

Třída se nenápadně začíná rozdělovat na dva nepřátelské tábory. Dívky osočují chlapce pro jejich neurvalost, drzost a násilnost. Z chlapeckého tábora se ozývá: „*Furt jenom ječíte a jste užalovaný!*“ Brzy se ukazuje, že chlapecký tábor neoplývá takovou jednotností jako tábor dívčí.

Jeden žák svůj arogantní pohled háže do zadní lavice na jiného žáka a k tomu pronáší: „*Někdo by druhému neměl říkat, že je hloupej, když je ještě hloupější!*“ A jakoby to nestačilo, dva bojovníci uprostřed chumlu žactva do sebe začínají strkat a doplňují to patřičnými nadávkami. Jsem nucena jednoho z bojujících přesadit. Přesazovaný bojovník reaguje tak, že si sám sedá co nejdále od dětí a zbytek hodiny věnuje tomu, že téměř všechny počastovává agresivními poznámkami a posunky.

Několik dívek, které spokojeně sedí a všemu jen přihlížejí, a to samozřejmě mlčky a nezáčastně, vyzýváme k tomu, aby se také pokusily zapojit. Rumělka a smích na jejich tvářích jsou jen únikem před skutečnou odpovědí.

V závěru zahřívacího kola se ozývají odpovědi jako: „*Neměl by vykřikovat. Neměl by ubližovat sousedovi.*“

Poněvadž poslední výrok zanikl v šumu ostatních hlasů, někdo neslyšel a okamžitě reagoval: „*Měl by mluvit hodně nahlas, aby ho ostatní slyšeli!*“

Za větou: „*Neměl by šikanovat ostatní děti...*“ jsme odpovědi na naši první otázku ukončili.

Rukáv osuší orosené čelo. Děti se překvapivě utišují. Snad nějakými záhadnými vnitřními mechanismy. Žactvo nás sleduje s očekáváním, jestlipak bude druhá otázka zajímavější nežli ta první. A jak to vypadá, jejich očekávání bylo naplněno. Na naši otázku: Jak by měl vypadat správný učitel? se rozpoutává teprve ta správná bouře.

První výkřik oznamuje: „*Učitel by měl být playboy.*“ samozřejmě je to hlas dívky.

Výkřik stíhá jiný, další a další: „*Měl by mít smysl pro humor. Měl by být přiměřeně přísný. Neměl by dávat pohlavy. Tak by neměl dávat bezdůvodně poznámky.*“ Děti musíme trochu přibrzdit, protože za chvíli bychom nerozuměli jediného slova.

Dívčina ze druhé lavice nám také sděluje svoji představu o učiteli: „*Měl by si umět poradit se zlobily a učit hrou.*“

Výkřik, že: „*Učitel by neměl trestat celou třídu pro jednoho!*“ zahájil tematicky podobné odpovědi: „*Neměl by nás tahat za vlasy. Neměl by nám dávat za každou blbost poznámky.*“

Někdo rozvádí příběh o tělocvikáři, který s oblibou při hodinách tělesné výchovy trestá dlouhodobým běháním.

Další vypráví, jak je to „pitomý na hudebce“. A plyne několik dalších příběhů o tom, jak učitel špatně zachází se žáky. Rozhořčení na tvářích dětí vypadá velice opravdově. Ilavou se mihne vzpomínka na vlastní základní školu, ale otevřu okno a rychle jí vyplaším ven, není na ni čas.

Přistupujeme ke třetí otázce: Jak by se mezi sebou měli chovat žáci?

Na to okamžitě reaguje Honza, známá to firma: „*Měli bychom si dávat pusinky.*“ Vítězoslavně se podívá po ostatních, kteří mu odpovídají - jak jinak, než smíchem. Pak se nás dovolí, jestli si může zajít na WC. S jistou dávkou naivity a neznalosti jeho hereckého výkonu mu potřebu vykonání dovolujeme a dveře se za ním v rychlosti zabouchnou. Ostatní děti nás upozorňují, že se máme dívat do blízkých protějších oken školy. Trošku se zorientujeme a díváme se ve směru ukazujících rukou. Honza už stojí u protějšího okna a vysílá do třídy své oblíbené grimasy a opičky. Prý to dělá často a na všech hodinách.

Opakujeme naši otázku, Honza vnesl do třídy velkou dávku rozptýlení a děti už nemusely být v obraze.

„*Mezi spolužáky by měla být důvěra.*“ ozve se dívka, která celou dobu působí tiše a plaše.

„*Nemělo by docházet k hádkám a rvačkám.*“ sděluje nám jiná dívka, která vypadá jakoby se tím chtěla bránit před ostatními spolužáky.

Jak se zdá, dívky začínají mít navrch, protože i další v našich očích rozumná odpověď přichází od jedné z nich: „*Měli bychom být ohleduplní a navzájem si pomáhat.*“

Objevují se stížnosti na žáky z vyšších ročníků. Padá několik jmen, ale vzápětí někdo ostatní okřikne: „*Nejmenovat! Stejně by to k ničemu nebylo a sedmáci by se nám pomstili.*“

Živá diskuse, která se ve třídě rozproudila je námi samozvanci opět utnuta a konečně se dostáváme k jádru celého problému.

Teď dětem teprve vysvětlujeme, oč nám vlastně jde. Kolega se zkušeně usazuje na katedře, k mé nelibosti mi tím obsazuje výhodnou strategickou pozici. Rozhlížím se, kam bych se tak usadila já ... Lustr! Ale to je asi přehnané a navíc bych se na něj asi těžko dostávala. Volím chytrou pozici uprostřed davu.

Kolega začíná vysvětlovat: „*Zamyslete se nad tím, že si můžete ve třídě vytvořit takovou smlouvu...*“

Ihbitě mu skáče do řeči, protože je na něm vidět, že mu to vůbec nevdá: „*A je čistě na vás, jak ta smlouva bude vypadat a co si do ní napíšete.*“

„*Mohla by být o tom, jak by se u vás ve třídě daly zlepšit vztahy mezi vámi,*“ dodává kolega. „*Mohli byste si tady dnes sestavit takové zásady, které by vám pomohly najít cestu k tomu, jak se k sobě lépe chovat, ale třeba i k učitelům,*“ pokračuje kolega.

„*My tady jsme dnes jen proto, abychom vám pomohli tyto zásady zformulovat a poradíme vám, co taková správná smlouva obsahuje a jak by mohla vypadat.*“ pokračuji ve vysvětlování já.

„*Správná smlouva obsahuje sepsané body, které se ti, kteří se na smlouvě podílejí, zaváží společně mezi sebou dodržovat. Pak může obsahovat opatření o trestu postihujícím nedodržení smlouvy. A také jsou důležité podpisy všech, kdo ve smlouvu vstupují. To stvrzuje, že tu smlouvu přijímáte,*“ pokračuje mé vysvětlování.

„*Samozřejmě v té smlouvě může také být datum, jaká třída si smlouvu zhotovila a nějaký vámi vymyšlený název smlouvy,*“ dodává kolega.

Ve třídě to opět začíná šumět až vrít. Možná by bylo zajímavé pozorovat, kam se až dětské nápady a důmyslné myšlenky zatoulají, ale jsme ve škole a při vyučování bývá nutné udržet třídu na takovém stupni aktivity, abychom se ubránili možným výtkám ze strany vyučujících v ostatních třídách.

Konečně přichází první návrh: „*Neměli bychom se mezi sebou prát.*“

Ostatní na to reagují dosti výstižnými výkřiky: „*Mlátit se mezi sebou je zábavné. Bez rvaček by tu byla munda. Nám by to scházelo.*“

Osamoceným zůstane názor, že nic se nevyřeší praním, ale rozumem.

„*Že nebudeme žalovat!*“ Tento výkřik rozpoutá živou diskusi o tom, co je to žalování. Kdy, jak, proč a komu žalovat či nežalovat. Děti se opět vrací k problémům vyšších tříd. Vyprávějí o tom, jak jsou někdy zavírány do šaten, kde jim už nikdo nepomůže. Děti diskutují o tom, jestli je žalováním to, když tyto ústrky oznámí učitelům. Z tohoto dohadování nakonec vzejde první zásada smlouvy a je překvapivě odsouhlasena všemi: Nebudeme na sebe žalovat.

Děti nás žádají o radu, jak se zachovat, když jsou ony nebo i mladší žáci fyzicky napadáni. Debata o násilí se trochu protáhne, ale na jejím konci dají děti vzniknout další zásadě: Budeme bránit slabší a pomáhat si.

Letný pohled na hodinky ukazuje, že do konce hodiny zbývá už jen pár minut. Moc jsme toho nestihli.

„Za chvíli bude zvonit a tak budeme muset tohle povídání přerušit,“ začíná uzavírat hodinu kolega.

„Během této hodiny jsme si společně vytvořili dvě zásady. Jestli si myslíte, že takováto smlouva by mohla mít pro vaši třídu nějaký význam, tak už zůstává skutečně na vás, jakým způsobem ji dokončíte. Jak bude vypadat a kam si ji ve třídě umístíte.“

Zvonek všechno naše snažení přerušuje a my už jen stačíme slíbit, že se za měsíc přijdeme podívat a zeptat se, jak to všechno dopadlo.

„Jo, přďte, mi si tu smlouvu uděláme,“ ozve se ještě ze třídy.

Loučíme se s dětmi a odcházíme.

A ještě ke dveřím doletí poslední výkřik: „A přďte vo matice!“

Čekáme na chodbě na další zazvonění. Malé děti pobíhají kolem. Ty největší si nás se zájmem prohlížejí. Nám již známí žáci nás obdařují veselými pozdravy.

Očekávané zvonění nás vede až ke dveřím další třídy. A opět to všechno začíná nanovo.

MOHOU, A MOŽNÁ I CHTĚJÍ

„Jééé...!“ vítá nás hned první človiček, který stojí u dveří.

„Dneska se nebudeme učit?“ ptají se děti z prvních lavic.

Všichni ostatní si již ukázněně vyhledali svá místa a zasedli na ně. A na jejich tvářích je vidět očekávání.

„Budeme zase něco psát a vyplňovat?“

„Ne, dnes jsme žádné dotazníky nepřinesli. Dnes jsme přišli s něčím ještě snad trošku zajímavějším. Chceme vám nabídnout způsob, jakým by se daly případně vylepšit vztahy ve vaší třídě,“ vysvětluje dětem účel naší návštěvy.

„Chceme si dnes s vámi více povídat a tím povídáním se přiblížit ke způsobu, jakým by se dalo případně vylepšení provést.“

„Když jsme tu u vás byli naposledy, mluvili jsme o tom, jak si představujete správného žáka. Dnes tím znovu začneme.“

„Jak by měl tedy podle vás vypadat správný žák?“ rozbíháme první kolo odpovědí.

„Měl by být slušný,“ proráží si cestu první nápad.

„Měl by toho hodně umět,“ říká chlapec v brejličkách.

„Ale neměl by to být šprt,“ okamžitě doplní jeho spolula-
vičnick.

„Neměl by po třídě házet houbou a honit se,“ odpovídá
dívká s pohledem ke svým spolužákům.

„Měl by to být kamarád.“

„Co to pro vás znamená, když je někdo kamarád?“ ptám
se dětí.

„Kamarád je někdo, kdo mě nezradí a můžu si s ním o čem-
koliv popovídat,“ pozrazuje nám malá blondýnka.

Jeden chlapec se nadzvíhne a začne vyprávět: „Když jsem
byl dva měsíce nemocný, chodil za mnou Jirí skoro každý
den domů. Nosil mi úkoly, povídal si se mnou, říkal co bylo
ve škole. Takže mu chci za to poděkovat a myslím si, že je to
kamarád. A že takhle by měl vypadat správný žák.“

„Měl by kamarádit se všemi,“ říká dívká z druhé lavice

a vypráví příběh o spolužačce, která přišla nově do jejich
třídy a ze začátku měla problémy s tím, že se s ní nikdo moc
nebavil.

„Neměl by nadávat druhým.“

Je vidět, že většina s vyřčenými názory souhlasí.

Zdá se, že děti mají celkem jasnou představu o tom, jak by
měl vypadat správný žák a tak přistupujeme ke vzájemnému
chování mezi žáky.

„Neměli bychom vyvolávat rvačky,“ první okamžitá reak-
ce přichází od kluka z poslední lavice.

„Měli bychom držet pohromadě. Nedělat na sebe podrazy
a nežalovat.“

„Taky bysme měli pomoci kamarádovi, když ho někdo
mlátí,“ navrhuje opět chlapec v brejličkách. „Třeba při tě-
locviku, když jsme hráli vybíjenou se sedmákama a Petr vy-
bil jednoho z nich, tak ten sedmák mu hned vyhrožoval, že
ho zmlátí. No a my jsme se domluvili a šli jsme ze šatny spo-
lečně a tak ho zmlátit nemohl.“

„Neměli bychom si krást věci,“ říká dívká v zeleném a za-
mračí se při tom.

„Neměli bychom se šikanovat.“

Na naši otázku, co je to šikanování, děti vcelku brilantně
odpověděly.

Pousmějeme se nad poznámkou asi nejmenšího hochy ze
třídy: „Tady je to jako v parlamentu,“ a přejdeme k objas-
ňování dalších věcí.

„Jaký by podle vás měl být správný učitel?“

„Měl by být hodný a něco naučit.“

„Ale i trochu přísný,“ oponuje jiné děvče.

„Neměl by zabavovat psanička,“ říká jeden chlapec, ale
vzápětí zčervená, když se všichni smějí a dívají se na dívkou,
která sedí dvě lavice za ním.

„Měl by hodně známkovat,“ vyhrkne dívká s černými copy.
„Abysme si mohli snáze opravit špatné známky,“ ještě do-
dává.

„Neměl by nikomu nadřezovat a hlavně by měl mít smysl
pro legraci,“ odpovídá trošku rozhořčeně dívká u okna.

„Taky by měl připravovat různé akce.“

„Měl by být chytrý.“

„Tak a teď se zaměříme na to hlavní, proč jsme sem dnes
přišli.“ Dětem vysvětluje vše o smlouvě a vybízíme je
k činorodosti. Ve třídě se chvíli rozléhá ticho a pak padá první
návrh: Nebudeme si nadávat. Chvilu rozvažování, ale pak
všichni souhlasí. Třída si vybírá zástupce s nejlepšími do-
vednostmi něco hezky napsat. První schválenou zásadou se
tedy stává: Nebudeme si nadávat.

Přichází druhý návrh: Nebudeme zlobit. Tohle však příja-
to není, protože zlobit prý je docela zábava a zabránit se tomu
nedá.

Hned následující návrh je opět přijat celou třídou: Nepo-
vyšovat se nad druhým.

Někdo ze třídy prosazuje svůj nápad: „Úplně nejlepší ze
všeho by bylo začít úplně od začátku, jako od první třídy.“

Je nabídnuta další zásada, která je také hned všemi přijata:
Budeme držet pohromadě.

„Také bychom se neměli smát druhým a nemlátit je.“ I to-
to je hned zapsáno jako další zásada.

Nelhat si. Přijaté zásady přibývají.

Někdo navrhuje jako další zásadu: Ochraňovat slabší.

„Jo, já půjdu ochraňovat slabší a dostanu taky.“

„To je jasný, že člověk nemůže jít sám. Když nás bude víc, tak už bysme i mohli někomu pomoci.“

Ještě chvíli všichni debatují na toto téma, ale nakonec se přeci jenom dohodnou. O dodržování této zásady se třída pokusí a když jim to nepůjde, tak tu zásadu vyškrtnou.

Když vidíme, že zájem o smlouvu se v dětech probudil, přerušujeme je: „Necháme už na vás o kolik dalších zásad smlouvu obohatíte, ale teď budeme ještě mluvit o tom, jak by mohla smlouva vypadat.“ Dětem krátce vysvětlujeme co by měla smlouva obsahovat a opět jim necháváme pole působnosti volně.

Děti se rozhodly dát smlouvě svůj vlastní název a tak padají nápady jako: „Patero.“ Tento návrh je opraven na: „Šestero.“ A nakonec někdo vykřikuje: „Přátelská smlouva.“

Někoho napadá, že nedodržování smlouvy by se mělo potrestat. Okamžitě přicházejí návrhy jako peněžní poplatky. To ale viditelně popudilo sociálně slabé. Někdo z nich navrhuje tresty „sportovní“.

Již zmíněný chlapec s brýlčkami se nabízí, že smlouvu vyzdobí.

Protože se již opět blíží zvonění, vše ukončujeme poslední domluvou o naší návštěvě asi za měsíc. Děti nám oznamují, že máme přijít už další týden, protože už budou mít vše hotové.

Vesele štěbetající třídu opouštíme se zazvoněním.

CHARTA NENÁSILÍ

Ve třídách vznikly různé smlouvy. Některé se staly alespoň částí důležité pro život dané třídy. Některým tato mlouva poskytnuta nebyla vůbec a nebo se velmi záhy jejich život vytrácel různými způsoby - tu se smlouva stala dobrým terčem na strefování, tu končila v odpadkovém koši, jindy zastřená kdesi v zásuvkách učitelského stolu.

Sestavila jsem jednu velkou smlouvu ze vzniklých dílčích, mnohé zásady se ve třídách opakovaly, nebo byly obsahově podobné.

1. Budeme mezi sebou kamarádští.
2. Budeme si navzájem pomáhat.
3. Budeme držet pohromadě.
4. Budeme chránit a pomáhat slabším.
5. Budeme udržovat čistotu ve třídě.
6. Nebudeme si navzájem lhát.
7. Nebudeme se nad sebou povyšovat.
8. Nebudeme se smát druhým a nebudeme druhé mlátit.
9. Nebudeme si nadávat.
10. Nebudeme se hádat a pomlouvat.
11. Nebudeme si vyhrožovat.
12. Nebudeme si ničít a krást věci.
13. Nebudeme na sebe žalovat.

ANO i NE, a taky NEVÍM

Jak děti smýšlejí o tom všem jsme se dozvěděli z jejich pestrých výpovědí. Vybírám ty, které se buďto opakovaly nebo mě nečím zaujaly.

1. Myslíš si, že smlouva má nějaký význam pro život vaší třídy?

ne a když všichni nedodržují smlouvu tak je to navíc proto že k sobě nevážíme další.

- Jedna z velmi častých stížností. Ti, co by smlouvu chtěli dodržovat jsou slabí (?) a tudíž jim nezbyvá nic jiného, než se podvolit většině? Je jednodušší říct, že mě ostatní ovlivnili než přiznat, že mě celá věc nezajímá.

Myslím se ano, protože v naší třídě nejsou nějaká lalibná děti kteří by dělali první opoh, ale došla chvilky takže by to mělo v naší třídě něco udělat

Myslím, že to pomůže ke zlepšení chování (chování). A lepší než nějaká vhlazení. Ale hlavně má to měnit nějaký názor.

Myslím, že každý má svůj nějaký vzor a mě se chce podle něho dovat. A určitě v něm jsou i ty body ze smlouvy.

Nebo. A má dvě věci - Zní to jako odvážná kritika.

DANO I NE
MPROTOŽE KDYŽ MĚ NĚKDO PRASTÍ
DO RAMENE TAK MI Z NĚHO
TEČE KŘEV (BYL JSEM OČKOVANÝ) A
PAK SE MI NEMŮŽU PO-
MSÍT

- Mám zalíbení ve věcech praktických, proto ve mně vyvolává sympatie tato odpověď: žák 5.C zjišťuje, že když se zaváže k něčemu co se jeví jako dobré, může se ocitnout v situacích konfliktu a své původní ano obohacuje slůvkem ne.

Ano, protože když mě ne mělo podepsat
tak se to musí splnit, aby
se nic neporušilo. ~~Už~~ Za
smlouva je pro nás jako
zákon (jště sám neví.)

- Tato odpověď je poněkud „rošťácká“. Kmenová třída
tohoto žáka smlouvu sice stvořila, ale v platnost ji nikdy ne-
vedla.

2. Zaznamenal jsi ve vaší třídě nějaké změny k lepšímu po
sepsání smlouvy? Dodržujete ji?

~~Me~~ Me Já smlouvu dodržuji!

- Hodně dětí nás takto ujišťovalo, že „Já smlouvu dodržu-
ji!“, ale ti ostatní ne a proto se také nic nezměnilo.

o Ani moc ne, každý na to reagovat.

o ne, protože každému každému je brát na
mátně jako křídélko a nebo jako blběk.
obrázek

- V této odpovědi je dosti podstatná zmínka o terči a mič-
ku; v této škole hraje míč podstatnou roli v každodenním ži-
votě téměř většiny žáků. Vše se zrodilo v hlavě paní řiditel-
ky této školy. Jakožto bývalá tělocvikařka nechala na chod-
by nainstalovat basketbalové koše a do každé třídy přidělila
několik molitanových míčů různých velikostí. Vše mělo slou-
žit k tomu, aby se děti o přestávkách odreagovaly a měly
nějaký pohyb. Nadšení dětí hned od začátku neznalo mezí,
ale zdá se, že všechen ten pohyb přerostl zdravou míru. Ně-
které hodiny děti tráví přemýšlením o tom kdo má míč, jak
se k němu po zvonění co nejrychleji dostat ... Možná k těm-
to hodinám patřila i ta, ve které jsme s dětmi mluvili o smlou-
vě, protože sotva jsme tenkrát skončili a ozval se zvonek,
dětí rozpoutaly hádku o míč a střemhlav vyběhly ze třídy ke
svým košům.

Ano, ikdyž jště není napravená
jeden žák se změnil povahou
(Nemá žádné poznámky)

- Co dodat, zdá se, že si někdo užil i legrace.

o ~~Mož~~ Mož se toho zmínilo a moc jí
nedodržujeme. U třídníkovci zabil křečka

- Katastrofě jsme zabránit nemohli, ale o zesnulém křeč-
kovi bude ještě řeč.

3. Snažíš se ty sám dodržovat její zásady?

Ano, snažil jsem se, ale většina dětí od nás ke
třídě bylo horší (opad smlouvy) a tak em něco
jak jsem se k tomu přidal.

- A právě takovéto mechanismy proběhly snad skoro ve
všech třídách.

Ani moc ne já se do toho ráci nepřelst,
protože to pokřesdy' slyším já.

- Výmluva nebo skutečnost?

NE SEM DEBYL

- Co proběhlo myslí tohoto žáka mi zůstává skryto.

Nesmažímme. Vášák počítal mo. Machá-
ně plechem od techniček.

- Více dětí z této třídy nám oznámilo, že zásady, které si
zvolily, nemohou dodržovat, protože dva žáci si navzájem
ubliží a i křeček je zabit.

Ano, ale to občas
můžeme.

- Další z „rošťáckých“ odpovědí nám již známého žáka.

Ano, protože jsou zásady paučene

4. Věděl bys o nějakém jiném, třeba lepším způsobu, jak
zlepšit vztahy mezi vámi ve třídě?

Nejprve návrhy, které se objevily častěji:

Usporiadat mekku beničky nastivat se k sobě
Myslím se má by to sbo napre vid
Proč se ipknuje je benička tak se k sobě
Chováme lep jentik spoločni na výlety apod
Učička by měla být včelstnějši a k
relaxovaniu dětem

Myslím si, že by to měly
ovládnout hlavně rodiče a
učitelé, ne buďto k dítěti přimá.

Myslím, že to co jsme studovali,
asi moc nepomůže, protože
jsou takové děti, co sami oslavují
slikanýjov.

Následující návrh vyniká svou precizností a tím si vysloužil mou pozornost.

4) Tabulku na lesce by se
dělaly malé, měly velké
číslice v rámech, a když
by někdo přešel (dverečky) čísel
co by, nejd by např. na školní
výlety škol v přírodě.

Některé návrhy jsou poněkud radikálnějšího ražení:

1) ~~Výhled~~ ~~na škol~~ ~~Decimál~~ ~~do jiné~~
speciální školy konan "Machané" ~~2)~~
Myslím si, že tyto školy by nám ^{mohly hodně} pomoci

VÝHODNĚ ZLOBIVÍ
DO JINÉ PŘÍRODY ^{a dít} ^{sem koní}

Pesimismus žákyně 5.B je doplněn ujištěním pro nás, že
naše návrhy nebyly špatné:

4) Ne proto, že to byly u dítěte nějaké
máky, klipsat. Já si myslím, že to co
jsem dělaly je poměrně a dobře.

I takto kruté to může být:

NE (NESNAŠIM ESE
NAVZÁJEM

A někdo se zamyslel i více do budoucnosti:

4) To je moje námitka, když někdo
má nás pochopit, že máme čas
když už do 8. třídy. Snad se
budeme k sobě dobře chovat
a budem se pomáhat v dobré
v klau.

Na kluky nic neplatí:

~~je to myšlenka~~ ~~na škol~~ ~~na škol~~
No hlavně klukům by si mluvit něco. Já jsem ho
se už viděl a když ho nezabralo a vůbec, na mě
neplatí vůbec nic.

Výpovědi dětí uzavírám slíbeným „křečkem“. Pro jednoho
žáka byla celá ta událost natolik výrazná, že ostatní otázky
ponechal nezodpovězené a sdělil nám jen, že:

- 1) ~~ne~~
- 2) ~~V~~ VONDRÁČKOVÁ ZBILA KŘEČKE
- 3) /
- 4) /

A křeček už opravdu naposlady:

Ne. Víš, já nedobrojieme. Já jsem k hořivému
Čondračková zabil křečka.

CESTOU PO SCHODECH DEN KONČÍ

Železná tlama metra mě spolkla a vlak se rozjel ke Kačero-
rovu. Několik výrostků vedle mne se hlasitě baví a celý svět
patří jim. Jsem unavená. Kdyby tak všechno utichlo. A já
teď hned už byla ve své posteli. „*Vystupujeme, vole.*“ přeru-
šilo moje zamyšlení a výrostci k mé radosti vyskočili. Za pár
minut opouštím své místo i já a přijímám nabídku schodů,
které se uvolily mě vyvézt z podzemí. Autobus dosupěl až
do nitra betonového města a zastavil přímo před panelovou
věží. Kola zapískají a já vystupuji. Světlo za oknem ve XII.pa-
tře mi blikne na pozdrav a prozrazuje, že nebudu doma sama.
Otevírám potíchu dveře, to abych nevzbudila unavené spící
schránky. Mačkám tlačítka výtahů. Zdá se, že jsem se dnes
opozdila, protože i oba výtahy již spí. Ať dělám co dělám,
ani jeden se probudit nenechá. Stovky schodů mě volají na
cestu k nebesům. A volají velmi drze. Strašidelná šachta plná
schodů mě přivítá ošklivým smetištěm. Cestu k nebesům jsem
si vždycky představovala trošku jinak. I patro mi dává mož-
nost zjistit, že Markéta Z. je kosočtverec, rozpůlenej. Mar-
kétu Z. neznám, vlastně tu skoro nikoho neznám. Kolik tu
asi bydlí děti. Co by tak asi řekly na naší chartu. Zábradlí je
něčím polité a tak se přestávám spoléhat na jeho oporu. Ko-
lik je tady asi feťáků? Cítím pot na svém čele. Na zemi v ro-
hu leží stříkačky a kus tmavé zaschlé vaty, krev. Na zdi na-
psaný nápis hlásá: Jsme pro všechno a taky pro nic. Někdo
k tomu připsal: pitomeci. Trošku se musím pousmát nad tou
naší chartou. Nějak to všechno vidím moc idealisticky. Co
když tohle byly také děti? Všechno se to mělo dělat úplně
jinak. Tohle bylo k ničemu. Změnilo se něco? Asi ne. Háko-
vé kříže a malá lekce ze satanismu. Kdo asi bydlí tady? Ještě
na schodech, snad dobře míněná rada, abych šla do... A tak
jdu. Tedy ne tam, kam mě nápis posílá, ale výš a výš. Příští
rok tohle dělat už nebudu. Ne, nevzdávám to. Jenže tohle se
takhle dělat nedá. To chce začít mnohem dříve. Třeba už ve
třetí třídě. Prostě tam častěji chodit, něco s nima dělat a být
s nimi. Asi to nejde jen tak někam přijít, kde už mají na spous-
tu věci svůj vlastní názor a začít jim vykládat o tom, jak by

to šlo dělat lépe. Na tohle patro asi někdo chodí poslouchat
muziku. Názvy kapel by o tom snad mohly svědčit. Ale i střety
zájmů jsou zřejmé. M.L. má velký kozy - že by chovatelé
v našem domě? Zdá se, že jako záchodky jdou použít i scho-
dy. Ucpávám si nos a přidávám do kroku. Alespoň mám dal-
ší zkušenost. To rozhodně není k zahození. I to, že jsme se
naučili navazovat kontakty s dětmi, i s učiteli. Snad to nějak
využiji v příštím roce, až budeme chodit po školách s pri-
mární prevencí, protidrogovou. To potom budu chodit na
schody častěji, pokládat čisté stříkačky, ale ty se vlastně jen
vyměňují. Kolikáté je tohle patro? Otevru dveře a vstoupím
na balkón. Na tmavé obloze se objevil hořký měsíc. Je zima.
Pohled na výtah mi oznámí, že ještě pět pater. Zavírám se
tedy opět ve schodišťové šachtě a jdu dál. V té prevenci to
určitě sem tam taky padne na šikanu. Tak jako se děti brání
násilí, budou se muset naučit bránit proti drogám. No to bude
zajímavé. VIII.patru dá zavzpomínat na sametovou revolu-
ci. Ale pan prezident by pravděpodobně radost neměl. Také
se tu někdo učil chodit po stěnách - vcelku úctyhodný vý-
kon. Krabička od kondomu svědčí o něčem spěchu. A zrov-
na pod nápisem: Miluju Mirku Slováčkovou. Mirka tu má
tedy lepší pozici než Markéta. Za rozbitou skleněnou výplní
ve dveřích vidím opět plující měsíc. Proč se ti lidé nedohod-
nou. Vždyť tady stojí krásná záchodová mísa. Ale možná to
tamten člověk prostě sem nahoru už nestihl. Že by mísa pat-
řila Jardovi? Uhlím na stěně je napsáno: Jarda je prase. No
charty se prostě neujaly. Mělo se to prostě dělat jinak. Ciká-
ni do plynu. A pod tím větším písmem: Fúj. To už je XI.pa-
tro. Již jen poslední a bude tomuhle všemu konec. Naše
XII.patru přináší zlatý hřeb. Celý ten čas, celou tu cestu jsem
myslela na to, co asi poznačí místo, kde bydlím i já. Na stěně
stojí: Mučící nástroje obdržíte ve XIV.patře. To ve XIV. je
přeškrtnuto a opraveno na: U Švarečů. To jsem ráda, že náš
dům přináší tolik možností, názorů a cest. Jmenovku se svým
jménem čtu s ulehčením. Ještě tam nikdo nic nedopsal. Pa-
dám na postel. Den odešel a já mu ani nestačila zamávat...